

Formació inicial docent

Com preparar els propers professors per al futur

per Ana Moreno Salvo

ENTREVISTA A JOAN-ANTON SÁNCHEZ VALERO

És doctor en Pedagogia i director del departament de Didàctica i Organització Educativa de la Universitat de Barcelona (UB). Ha coordinat el projecte "Proposta interuniversitària de formació inicial de mestres en tecnologies digitals". Ha estat president de l'Associació Espiral, Educació i Tecnologia. És autor de més seixanta publicacions acadèmiques, la més citada és l'article publicat al 2020 a la Revista d'Investigació Educativa: "Fomentando la competencia digital docente en la universidad: Percepción de estudiantes y docentes".

L'altre dia vaig llegir l'anunci d'una universitat que oferia el grau de mestre en dos anys per a llicenciats. Des d'una mirada d'expert en formació inicial, què li suggereix aquesta proposta?

En això seré taxatiu: crec que dos anys són absolutament insuficients per a la formació inicial de mestres, encara que siguin llicenciats o graduats en altres disciplines. Una altra cosa és la formació del professorat de secundària en què la formació d'aspectes pedagògics i de la seva especialitat preferentment hauria d'abordar-se de manera simultània, però que també es podria cursar de manera seqüenciada. En aquesta línia, vaig estar d'acord amb el document elaborat el 2017 en el marc del Programa de Millora i

Innovació de la Formació de Mestres (DOCSMIF4) en el que es plantejava un model 3+1+1, és a dir, 5 anys de formació inicial amb un total de 900 ECTS: un Grau d'Educació de tres cursos, el primer comú i els dos següents d'especialització: Infantil, Primària i Secundària; un Curs de Postgrau d'Educació d'especialització; i un Màster consistent en un pràcticum resident d'un curs. En aquesta proposta es van dissenyar passarelles que permetrien el pas entre etapes sempre que haguessin estat formades en el model 3+1+1. També, només per a l'educació secundària, es possibilitava el pas dels graus que no fossin d'educació al Postgrau d'Educació, sempre que haguessin cursat una formació complementària de 30 ECTS durant el grau o posteriorment a aquest.

Per al professorat de batxillerat no seria necessària aquesta formació complementària.

Ja fa temps que l'educació pateix una crisi pel que fa a les competències professionals que hauria de tenir un bon docent. Ens pot concretar quines serien les més importants pel moment present i el futur?

Joan Corbalan diu que formar

Avui, les competències més importants per als docents són la digital, l'emocional, la diversitat i la gestió de l'aula

persones és una prioritat. En aquesta línia, considero que actualment un bon docent ha de ser capaç de:

- a) formar ciutadans capaços de descodificar, resignificar la informació i transformar-la en coneixement, i
- b) desenvolupar formes d'ensenyar i aprendre centrades en l'estudiant i basades en la construcció col·laborativa i compartida del coneixement.

Específicament, entre les competències més crucials per als docents caldria destacar les relacionades amb els aspectes emocionals, la competència digital docent, la diversitat i la gestió de l'aula. Però d'aquí a uns anys, ben segur que parlarem d'altres.

Avui hi ha moltes idees diferents sobre qualitat educativa. Es

parla molt d'aprenentatge basat en evidències, però també de la importància del DUA (disseny universal de l'aprenentatge), de les metodologies actives, les "flipped classrooms", la gamificació, l'aprenentatge per projectes, etc. Com es pot conjugar tot això des de la formació inicial? Quins serien els ensenyaments essencials en aquest sentit?

A vegades hi ha una certa fixació per una metodologia o una altra. Crec que l'important no és en quina metodologia formem als futurs mestres o quina ha de fer servir el professor. El fonamental és reflexionar sobre quina o quines són les metodologies més adequades per a donar resposta als reptes que tenim plantejats. D'una banda, per

a cada context o situació educativa; i d'altra, en relació amb els reptes generals com a educadors que plantejo a la segona pregunta.

En el cas de les tecnologies educatives, que és el meu camp, no hi ha eines millors que d'altres. Hi ha usos d'aquestes que només substitueixen les analògiques, que no afegeixen valor a la tecnologia, o poc i no generen canvis metodològics; i d'altres usos que permeten un redisseny significatiu de les activitats d'aprenentatge o un canvi metodològic (SAMR). És en aquests darrers usos, no en les eines, que poden tenir molts usos, on hem de centrar la nostra formació i pràctica educativa.

Molts diuen que en un món ple d'incerteses com l'actual, la

clau de l'educació està en un aprenentatge que duri tota la vida. Com creu que hauria de ser la formació inicial d'un docent que ha d'ensenyar als seus alumnes que l'aprenentatge no acaba mai?

És una pregunta clau. Quan vaig ser padrí de graduació d'una promoció del grau de mestres, els vaig dir que si hagués de triar un desig per al seu futur, només voldria que es plantegessin què volia dir ensenyar i aprendre en cada moment de la seva trajectòria professional, que ben segur serà molt diferent de l'actual. Això implica, entre altres coses, estar al dia de les tendències i els canvis en l'educació. Tasca difícil quan els mestres disposen de poc temps i espai per a la reflexió sobre la seva pràctica.

En el camp de les tecnologies digitals, els estudiants estan molt capficats en conèixer i dominar totes les eines existents, quan la majoria d'aquestes seran obsoletes o no existiran quan portin un temps a la docència. La meua tasca és fer-los competents en l'adquisició d'habilitats més transversals que permetin interaccionar amb les que puguin anar sorgint i usar-les per a modificar i redefinir els processos educatius com comentava a la tercera pregunta.

Una vegada el professorat arriba a l'escola des de la formació universitària, creu que està preparat per fer front a una aula? En cas negatiu, què es podria fer a les escoles per fer-ne aquest acompanyament inicial?

A la segona pregunta destacava com

Cal ser competents en l'aprenentatge de la nova tecnologia educativa que vagi sorgint i en redefinir processos educatius

competències específiques més importants per als futurs mestres l'atenció a la diversitat i la gestió de l'aula. Una forma d'abordar aquests temes seria instaurar la figura del professor universitari vinculat a l'educació, ara només restringida al camp mèdic. D'aquesta manera disposaríem de docents que podrien millorar els vincles entre la universitat i els centres educatius, sobretot a les pràctiques dels futurs docents.

Actualment, ja existeix la figura del professor associat, creat perquè professionals de l'àmbit puguin fer la seva aportació a la formació universitària. Però en el cas dels mestres, sobretot per un tema horari, és difícil poder compaginar aquestes dues tasques. La creació d'aquesta figura possibilitaria que els actuals mestres que tinguessin la formació adient poguessin també ser professors de formació inicial a la universitat.

Últimament, es parla molt de la importància de la col·laboració família-escola per a una educació de qualitat. Algunes escoles han començat a establir entrevistes de tutoria amb les famílies per fer-ne un seguiment personalitzat de cada alumne i optimitzar el treball conjunt d'ambdues parts. Creu que el professorat està preparat per fer aquest tipus d'acompanyament? Quina formació seria la més adient, des del seu punt de vista?

Les tutories amb les famílies per fer un seguiment personal de cada alumne i fer un treball conjunt no són res nou i estan absolutament generalitzades, però és cert que la relació família-escola és un tema cada cop més complex, sobretot per estar immersos en una societat canviant i diversa. És per això que cal aprofundir en la formació dels futurs docents en aquest aspecte, que actualment és força residual en la seva formació.

A banda d'una formació

Necessitem docents que puguin millorar els vincles entre la universitat i els centres educatius

teòrico-reflexiva, sempre necessària en qualsevol aspecte de la formació inicial dels docents, complementàriament es podria abordar a través de la simulació, que fa temps que s'utilitza en la formació mèdica, i que consistiria en el fet que els mateixos professors, estudiants, o actors contractats per a aquesta tasca simulessin tutories i trobades amb les famílies on haguessin d'abordar situacions que es poden trobar quan hagin de fer seguiment i acompanyament dels processos dels estudiants amb les famílies. Ja hi ha experiències en relació amb l'ús de la simulació en l'àmbit educatiu, però encara són molt incipients.

Li agradaria afegir res més?

Voldria fer dues breus aportacions finals: la primera, que la formació inicial de mestre, a diferència de la formació del professorat de secundària, ha d'estar només centrada en aspectes pedagògics, i que les competències, lingüístiques, matemàtiques, en ciències, etc. no es poden abordar en el grau sinó que, en tot cas, haurien de ser un requisit previ per accedir-hi.

La segona, que cal avançar en la interdisciplinarietat, allunyant-los del compartiment per assignatures. El darrer esborrany del ministeri d'universitats amb relació a les titulacions de mestre, de 2023 i actualment aturat, ja inclou la realització d'un projecte interdisciplinari a càrrec de tot el professorat de les assignatures de cada semestre. És una iniciativa encara insuficient però un punt de partida interessant i assumible.

